

Uppgradering eller polarisering? Långvariga och globala förändringar av sysselsättningsstrukturen: European Jobs Monitor 2015

Sammanfattning

Inledning

Europa har börjat återhämta sig från den utdragna lågkonjunkturen som tog sin början i och med den globala finanskrisen 2008 och fördjupades genom krisen för den gemensamma valutan i euroområdet under 2010–2011. Under det senaste året har de totala sysselsättningsnivåerna ökat snabbare än de gjort sedan 2008. Den totala sysselsättningsgraden har minskat sedan september 2013.

I den fjärde årliga European Jobs Monitor-rapporten granskas sysselsättningsförändringarna på medlemsstatsnivå och EU-nivå från andra kvartalet 2011 till andra kvartalet 2014 i detalj. En "jobbaserad" metod används för att beskriva sysselsättningsförändringarna kvantitativt (hur många arbetstillfällen som skapades eller gick förlorade) och kvalitativt (vilka slags arbetstillfällen det rörde sig om). Denna metod har framför allt använts för att bedöma i vilken omfattning sysselsättningsstrukturerna i de utvecklade ekonomierna polariseras på grund av en minskning av antalet jobb med medelhöga löner, eller uppgraderas på grund av en ökning av antalet högkvalificerade jobb med höga löner.

I rapporten undersöks tidsaspekterna i fråga om den senaste tidens förändringar av sysselsättningsstrukturen. Det förefaller som om sysselsättningsökningen sammanfaller med en övergång från den djupa lågkonjunktorens mer polariserade sysselsättningsförändringar till en mer horisontell och jämn fördelning av sysselsättning mellan olika lönekategorier. Tendensen har till viss del varit nedåtgående, vilket innebär att den största ökningen har skett i fråga om lågavlönade jobb. Den ökade sysselsättningen i fråga om jobb med låg produktivitet innebär att vare sig produktion eller levnadsstandard förbättras trots ökade sysselsättningsmöjligheter.

I rapporten sammanställs även de viktigaste resultaten av två andra analyser av utvecklingen på arbetsmarknaden där en jobbaserad metod använts. Den första är inriktad på utvecklingen i sex europeiska länder – Tyskland,

Spanien, Storbritannien, Sverige, Irland och Schweiz – sedan 1970-talet. Den andra är resultatet av det arbete som nyligen utförts av ett nätverk av arbetsmarknadsforskare från länder utanför Europa med fokus på Australien, Kina, Japan, Ryssland, Sydkorea och USA.

Sammanhang

Strategin Europa 2020 för smart och hållbar tillväxt för alla innehåller ett åtagande om att främja hög sysselsättning och produktivitet. Detta innebär att Lissabonmålet om fler och bättre arbetsfällan återigen hamnar i fokus. Det krävs fler arbetstillfällen för att lösa problemet med det ökande antalet arbetslösa. Europa behöver dock även bättre och mer produktiva arbetstillfällen om medborgarnas levnadsstandard ska kunna förbättras i en expanderande och integrerad global ekonomi.

I Europeiska kommissionens sysselsättningspaket från 2012 (Att skapa förutsättningar för en återhämtning med ökad sysselsättning) beskrivs några sektorer där sysselsättningspotentialen anses vara stor: hälso- och sjukvård, informations- och kommunikationsteknik, personliga tjänster och hushållstjänster samt den lovande men svårdefinierade kategorin "gröna jobb". Rapporten innehåller aktuella uppgifter om sysselsättningsnivåer och arbetskvalitet för sektorer och yrken där sysselsättningen ökar respektive minskar.

Resultat

Sysselsättningsförändringar i EU 2011–2014

Under de tre åren mellan det andra kvartalet 2011 och det andra kvartalet 2014 polariserades sysselsättningsökningen i EU asymmetriskt. Den största ökningen skedde i fråga om jobb med höga löner. För de lägst betalda jobben var sysselsättningsökningen måttlig och i fråga om jobb med medelhöga löner minskade sysselsättningen. Sysselsättningsförändringarna på medlemsstatsnivå

kännetecknas av flera olika mönster. I de flesta länder är förändringarna antingen kopplade till uppgradering eller polarisering, men det finns även en stor minoritet i fråga om nedgradering (med större ökning av lågavlönade jobb).

Sysselsättningsnivåerna inom EU har börjat öka igen sedan det andra kvartalet 2013. Under det andra kvartalet 2014 uppgick nettosysselsättningen till omkring 1,8 miljoner. Trots detta är de totala sysselsättningsnivåerna fortfarande omkring fyra miljoner lägre än vad de var då krisen tog sin början för sex år sedan.

Sysselsättningsökningen har stärkts, framför allt i fråga om jobb med låga och medelhöga löner. Under och omedelbart efter krisen (2008–2013) ökade sysselsättningen endast i fråga om jobb för de 20 procent av arbetstagarna som har högst löner. I takt med att återhämtningen har blivit mer bestående har jobb med lägre löner kommit att utgöra en större del av ökningen.

Den senaste tidens stora ökning av deltidssysselsättning har varit den främsta orsaken till tendensen med avstandardisering av anställningsförhållanden. Vid klassificering av jobb i fem kategorier av samma storlek (kvintiler) baserat på lön är det uppenbart att ökningen av fasta heltidsanställningar i allt högre grad är begränsad till den översta kvintilen med välbetalda jobb. I alla andra kvintiler minskar de.

Förändringar av sysselsättningsstrukturen: Europeisk jämförelse

Den analys av sex europeiska länder som genomförts under mer än fyra decennier visar att de övergripande mönstren för strukturella förändringar har varit överraskande likartade trots vissa kortvariga skillnader och några undantag. Sysselsättningsstrukturerna i Tyskland och Storbritannien har polariserats sedan början av 1980-talet medan de i Irland, Spanien, Sverige och Schweiz mer eller mindre ständigt har uppgraderats sedan 1970-talet (med några perioder av tydlig polarisering i samband med lågkonjunkturer i Spanien och under 1980-talet i Irland och Schweiz).

Dessa skillnader mellan länder skedde mot bakgrund av mycket likartade breda tendenser av långsiktiga strukturella förändringar. Avindustrialiseringen hade på det stora hela lika polariserande effekter överallt. Den ledde till färre jobb med medelhöga löner, men de

övergripande mönstren med strukturella förändringar avgjordes i högre grad av utvecklingen inom den mer dynamiska tjänstesektorn som var mer landsspecifik. Sysselsättningsökningen inom den offentliga sektorn kopplades generellt till ökningen av relativt högavlönade yrken, men i Storbritannien skedde även en ökning i de lägsta kvintilerna efter 1990, vilket bidrog till polariseringen.

Även om analysen av mer långsiktig utveckling avslöjade påtagliga och ihållande olikheter mellan länder visade den även att det fanns vissa viktiga gemensamma tendenser. Viktigast av allt var att det skedde en stadig ökning av sysselsättningen i fråga om högavlönade jobb i flera länder och under flera perioder, i motsats till den mycket påtagliga minskningen av jobb med medelhöga och låga löner.

Förändringar av sysselsättningsstrukturen: Global jämförelse

I den globala jämförelsen var två liknande mönster av sysselsättningsförändringar uppenbara:

- EU, Japan och USA präglades av polariserad uppgradering där den största sysselsättningsökningen skedde i fråga om väglavlönade jobb, samt en relativ minskning av jobb med medelhöga och låga löner.
- I Australien, Kina och Ryssland skedde en uppgradering med störst sysselsättningsökning i fråga om väglavlönade jobb och minst sysselsättningsökning i fråga om jobb med låga löner.

Lågkonjunkturer eller perioder med minskad tillväxt förknippades med mer polariserade sysselsättningsförändringar. De tydligaste exemplen på uppgradering tenderade att ske i ekonomier med högre produktionstillväxt.

Kina var unikt genom sin stora arbetsstyrka och höga tillväxttakt (i fråga om produktion och sysselsättning). Sysselsättningen ökade med 8 miljoner varje år i jämförelse med den totala sysselsättningsökningen i EU under 2004–2013. Under perioden 2005–2010 försvann över 50 miljoner arbetstillfällen inom jordbrukssektorn, men detta komparerades mer än väl av nettoökningen av sysselsättning inom tillverkningsindustrin och byggsektorn, vilket var resultatet av en mycket stor (men avtagande) migration från landsbygden till de växande städerna i Kina.

Mer information

Rapporten *Upgrading or polarisation? Long-term and global shifts in the employment structure: European Jobs Monitor 2015* hittar du på <http://eurofound.europa.eu/publications>.

För mer information, kontakta forskningsledare Enrique Fernández-Macias på efe@eurofound.europa.eu